

მე-19 საუკუნის საქართველოში
შემორჩენილი წეს-ჩვეულებებისა და
ამ ეპოქის პოლიტიკური მოვლენების
ანარეკლი ნიკოლოზ ბარათაშვილის
ეპისტოლურ მემკვიდრეობაში
A reflection of the customs preserved in
Georgia in the 19th century and the political
events of this epoch in the epistolary legacy
of Nikoloz Baratashvili

ანა ახობაძე
Ana Akhobadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: წეს-ჩვეულებები, პოლიტიკური მოვლენები,
ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ეპისტოლე.

Key words: Rituals, political events, Nikoloz Baratashvili, Epistle.

საქართველო დიდი ტრადიციების მქონე ქვეყანაა. თავისი ხანგრძლივი ისტორიული ცხოვრების განმავლობაში ქართველმა ხალხმა შეიმუშავა ცხოვრებისა და ურთიერთობის თავისებური სტილი. ეპისტოლური ჟანრი ძალიან ახლოს დგას ყოველდღიურ ყოფაცხოვრებასთან, ამიტომ, ბუნებრივია, მასში ნათლად აისახება ის წეს-ჩვეულებები, რომლებიც ხალხშია გავრცელებული.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის წერილები გვაძლევს ძალიან საინტერესო ცნობებს ძველი ქართული ტრადიციული ქორწილის, სტუმარმასპინძლობისა და წმინდა ადგილების მოლოცვის რიტუალების შესახებ.

1844 წლის 15 აპრილსა და 10 მაისს თავის ბიძას, ზაქარია ორბელიანს, ნიკოლოზი სწერს: „დავით ერისთავმა, სიძის ძმამ, სამაჭანკლოში ქორი გთხოვა. ზაქარიავ, ხომ იცი, ამათ მაგისტანები დიდად მიაჩნიათ“ (XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011; 151). ძველი ქართული ტრადიციით, სამაჭანკლო ფულადი სახის იყო და მაშინდელი საზოგადოებისთვის არც ისე მცირე თანხას შეადგენდა. როგორც ჩანს, ეს ტრადიცია მე-19 საუკუნის საქართველოში ჯერ კიდევ ახსოვთ, თუმცა მას კატოს შემთხვევაში შედარებით სიმბოლური ხასიათი აქვს და პატარძლის ბიძას მხოლოდ ქორს სთხოვენ.

ქორწილის შემდეგ, 1844 წლის აგვისტოში, გაგზავნილ ბარათში ნიკოლოზ ბარათაშვილი ზაქარია ორბელიანს დეტალურად აღუწერს კატოს ქორწილის ამბებს. ბარათაშვილი აღფრთოვანებაში მოუყვანია ამდენი თოფის სროლას, ხალხის სიმრავლესა და შეძახილებს. ამგვარი მასშტაბური ქორწილები მაშინდელი საქართველოსთვის ბუნებრივი მოვლენა იყო და ოჯახის კარგ მატერიალურ მდგომარეობასა და სტუმართმოყვარეობას უსვამდა ხაზს (XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011; 158).

იმ პერიოდში, როცა ნიკოლოზ ბარათაშვილს მოუწია მოღვაწეობა, საქართველო მძიმე პოლიტიკურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. ქართველი მოაზროვნე ფენის გადასახლება თბილისის ინტელექტუალური ცხოვრება ჩაკლა. ბარათაშვილის დროინდელ თბილისში არ არსებობდა ნამდვილი საზოგადოებრივი ცხოვრება. ამგვარ „უსარგებლო“ ცხოვრებას პოეტი აღწერს 1841 წლის 28 მაისითა და 18 ოქტომბრით დათარიღებულ გრიგოლ ორბელიანისადმი მიძღვნილ წერილებში: „თუ ქალაქის ამბავი გინდა, სწორე გითხრა, ბევრი ჭორიანობაა და ჭირიანობა“; „ტფილისი ისევ ის ქალაქია უსარგებლო გონებისა და გულისათვის“. უფრო ადრე, 1838 წლის 6 აგვისტოს მი-

ხეილ თუმანიშვილისადმი მიწერილ წერილში კი ვკითხულობთ: „ნუ გამიჯავრდები დუმილისათვის, ხოლო მტვრისაგან – სულის შემხუთველ თბილისში საყურადღებო არაფერია“ (XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011; 159).

საკუთარ წერილებში ბარათაშვილი საკმაოდ დანვრილებით მიმოიხილავს მაშინდელი თბილისის შიდა პოლიტიკურ ცხოვრებას. ახსენებს ბრძოლებში სახელმძღვანელო ქართველ გმირებს: მოსე არღუთინსკი-დოლოგორუკოვს, ოფიცერ გიორგი საგინაშვილს და ხაზს უსვამს გრიგოლ ორბელიანის განსაკუთრებულ დიპლომატიურ შესაძლებლობასაც გურიის აჯანყების ჩამშვიდებაში. ბარათაშვილი ბიძასთან მიმონერისას იმედს ამყარებს პოზინის საქართველოში მოღვაწეობაზე და კეთილგანწყობილია ამ რუსი მოხელის მიმართ.

ასეთი იყო, ზოგადად, ბარათაშვილის დროინდელი საზოგადოებრივ კულტურული ატმოსფერო და მოწინავე ქართველი ინტელიგენციის მოღვაწეობის ის შემაფერხებელი მოვლენები, რომლებიც მოჰყვა 1832 წლის შეთქმულების დამარცხებას. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი ბარათები წარმოადგენს მე-19 საუკუნის პირველი მეოთხედის საქართველოს პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვან ფაქტს, ეპოქის მნიშვნელოვან დოკუმენტს.

ლიტერატურა:

1. XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011.

Georgia is a country with great traditions. Throughout the historical life, the Georgian people have developed a peculiar style of life and relationship. The epistolary genre is very close to everyday life, so it naturally reflects the customs that are felt in people.

Nikoloz Baratashvili's letters give us very interesting information about the old Georgian traditional wedding, hospitality and rituals of consecration of holy places.

On April 15 and May 10, 1844, Nicholas wrote to his uncle, Zakaria Orbeliani: "David Eristavi, the brother-in-law, asked for a hawk in Samachanklo. Zakaria, you know, these people believe in you a lot." (Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries. Vol. I; 2011; 151). According to the old Georgian tradition, matchmaking was a kind of money and was

not a small amount for the society of that time. It seems that this tradition is still remembered in 19th century Georgia, although it has a relatively symbolic character in the case of Kato and the bride's uncle is only asked to choir.

In the card sent after the wedding in August 1844, Nikoloz Baratashvili describes the news of Kato's wedding in detail to Zakaria Orbeliani. Baratashvili admired the shooting of so many guns, the crowd of people and their shouts. Such large-scale weddings were a natural event for Georgia at that time and emphasized the good material condition and hospitality of the family – (XIX-XX saukuneebis qartvel mweralta epistoluri memkvidreoba [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries] Vol. I; 2011; 158)].

At the time when Nikoloz Baratashvili had to work, Georgia was in a difficult political situation. The deportation of Georgian thinkers has ruined the intellectual life of Tbilisi. There was no real public life in Tbilisi during Baratashvili's time. Such a "useless" life is described by the poet in his letters to Grigol Orbeliani dated May 28, 1841 and October 18, 1841: "If you want the story of the city, tell me the truth, there is a lot of gossip and plague"; "Tbilisi is still a city useless for the mind and heart". Earlier, in a letter to Mikheil Tumanishvili on August 6, 1838, we read: "Do not be angry for the silence, and from the dust - there is nothing in Tbilisi that is soul-stirring." (Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries. Vol. I; 2011; 159).

In his letters, Baratashvili gives a very detailed overview of the internal political life of Tbilisi at that time. He mentions the Georgian heroes involved in the battles: Mose Argutinsky-Dolgorukov, Officer Giorgi Saginashvili and emphasizes Grigol Orbeliani's special diplomatic opportunity in suppressing the Guria uprising. While corresponding with his uncle, Baratashvili hopes for Pozin's work in Georgia and is kind to this Russian official.

Such was, in general, the socio-cultural atmosphere of Baratashvili's time and the obstacles to the activities of the advanced Georgian intelligentsia that followed the defeat of the 1832 conspiracy. It can be boldly said that Nikoloz Baratashvili's personal cards are an important fact of the political and public life of Georgia in the first quarter of the 19th century, an important document of the epoch.

References:

1. Epistolary heritage of Georgian writers of XIX-XX centuries. Vol. I; 2011.